

Mana-i Harfi ile Medeniyetin Ontolojik Temellerine Bir Bakış

Hakan Yalman

[Dr.]

İNSANLIK TARİHİNDE MEDENİYET KAVRAMININ GELİŞİMİ

Medeniyetin kaynağı ile ilgili genel felsefi yaklaşımlar daha çok olayın mülk yönü ya da maddi alemle ilgili bağlantılarını ortaya koyarken, gelişimindeki arka plan çoğunlukla fark edilmemektedir. Medeniyetlerin ortaya çıkış sürecinde sebep sonuç bağlantıları ile birlikte varlığın başlangıcından itibaren (Büyük Patlama) devam eden bütünü gözetildiği üst düzey kontrol (İlahi kontrol) de nazara alınmalıdır. Varlığın ontolojik tanımlanması, çoğunlukla maddi planda ve yatay bağlantılar ile kurgulanmakta, bu da gerek bilimin gerekse bilim felsefesinin varlık ve yaratıcı bağlantısından uzak bir varlık algısı kurgulamasına yol açmaktadır. Bu yaklaşıma bilimsel denmekle birlikte, aslında bu doğrultu, bilimin, eşyanın hakikatinden uzaklaşması sonucunu doğurmaktadır. Bu anlamda bütün kavramları ve bir kavram olarak medeniyeti, doğru bağlantılar ile ele almak, varlığın gerçekliği ile daha uyumlu ve aslında daha bilimsel bir bakış açısı olacaktır. Bilimsellik adına varlığın gerçekliğinden uzaklaşmak bilimin hedefleri açısından tam bir çelişki hali olacaktır.

'Medeniyeti şekillendiren en önemli unsurlardan biri teknolojidir. Teknoloji, bilimin pratik hayata yansıyan sonuçları şeklinde algılanabilir. Bu yönüyle de günlük yaşantıyı yakından ilgilendiriyor ve yaşam şekillerini değiştiriyor; hatta günümüzde teknolojinin bu fonksiyonu iklim, kültür gibi kavramların bile önüne geçmiştir.

İbn Haldun'un dünyayı yedi iklim bölgesine ayırarak o bölgelerin çoğ-

Avamın nazarında çiçek, böcek ya da dağın oluşumunda İlahi bir gücün işleyişi nazara alınırken; bir araba, uçak, bilgisayar ya da gökdelenin oluşumunda, ön planda insan ve insanlık vardır. Teknolojik ürünler ve bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan medeniyet, insanlığın kolektif şuurunun, topyekün insanlığın ürünü olarak algılanır. Zaman zaman da İlahi kudret ile insanlığın gücü mukayese edilmeye kalkışılır.

rafı özelliklerinin ahlak ve medeniyet üzerine etkilerini ortaya koyduğu bilinmektedir.¹ Bugün orada anlatılanların kısmen önemi azalmış ve teknolojinin akıl almaz bir hızla gelişimi, dünyayı adeta bir köy haline getirmiştir. Herkesin evinden bütün dünyaya açılan pencereler, binlerce kilometre uzakta yaşayan insanları yan komşu haline getirmiştir. Bunun sonucu olarak medeniyetlerin şekillenmesinde teknoloji, önemli bir rol üstlenmeye başlamış, iklim, coğrafya, kültür gibi unsurlar ikinci plana inmiştir. Küreselleşme kavramının daha sık kullanılması, artık neredeyse coğrafi sınırların bile kalkacağı tüm dünyanın ortak bir kültür ve medeniyete doğru adım adım ilerlediğinin işareti olarak kabul edilebilir. Yani dünya yavaş yavaş tek bir medeniyete ve ortak bir kültüre doğru ilerlemektedir.¹

MEDENİYETİN BAĞLANTILI OLDUĞU KAVRAMLAR

Aslında medeniyetin iklim, kültür, coğrafya, teknoloji gibi unsurların hangisinden etkilendiği konusu, mülk dairesinde bir değerlendirilmez. Medeniyet konusunda göz ardı edilen önemli bir konu, tevhid nazarıyla/harfi bakış ile algılandığında ortaya çıkan tablodur. “Medeniyet kimin eseri?” sorusunun cevabında insanlık ve insanlar akla gelir. İnsanlığın geldiği nokta, insanoğlunun üstünlüğü, aklın ve bilimin gücü gibi konular gündeme gelir. Avamın nazarında çiçek, böcek ya da dağın oluşumunda İlahi bir gücün işleyişi nazara alınırken; bir araba, uçak, bilgisayar ya da gökdelenin oluşumunda, ön planda insan ve insanlık vardır. Teknolojik ürünler ve bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan medeniyet, insanlığın kolektif şuurunun, topyekün insanlığın ürünü olarak algılanır. Zaman zaman da İlahi kudret ile insanlığın gücü mukayese edilmeye kalkışılır. Mesela, camide vaaz veren bir hoca sözünün ulaşacağı noktayı bilmeden, “İnsanlar, uçağı yapıp uçurabilirler; ancak bir sinek büyüklüğünde yap-sınlar da görelim” derken İlahi kudreti nasıl tezyif ettiğinin muhtemeldir ki farkında değildir. Bu bakış açısında teknolojik ürünler insana, biyolojik canlılar da kudret-i İlahiyeye verilmektedir. Böylece, Allah’ın iradesi vehmî bir şekilde sınırlandırılmaktadır. Bediüzzaman, bu gibi durumları nazara alarak, “...dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar.”² der. Bu durumda iradenin sadece cüz’i oluşu nazara alınmakta, garazî, vehmî ve itibarî oluşu göz ardı edilmektedir. İradenin sadece “cüz’i” oluşu dikkate alınıp diğer özellikleri göz ardı edilirse, gerçek konumunun çok üstünde bir mahiyet kazanmaktadır. İnsana ait işlem alanı, belki elinin yetişebildiği yer kadar, aslında o kadar bile yokken bazen insan, tüm dünyayı, hatta kainatı etkilediğini düşünebilmektedir.

İNSAN VE MEDENİYET

İnsan, mükemmel işleyen bir silsilenin sonucu olan kainatın geçirdiği bütün safhalarla bağlantılı ve her safhada oluşumuna yönelik hazırlıklar yapılmış bir canlıdır. Tek hücrenin bölünüp, çoğalıp, değişerek trilyonlarca hücre haline dönüşmesiyle şekillenmiştir; ancak, insan, düşüncelerinin, duygularının, algılarının ve beden fonksiyonlarının hepsine sahiplenme ve bunu ifade eden

1- İbn Haldun, *Mukaddime*, C-I, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul 1982

2- Bediüzzaman *Said Nursi*, Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1994, s. 181

“ben”lik duygusu taşımaktadır.

Hangi alana kadar kendi işleyişi olduğu, hangi alandan sonra kendi dışında cereyan ettiği konusu, aslında duygu ve düşünce planında bile net değildir. Sosyal hayattaki organizasyon, farklı alanlar ve farklı bölgelerdeki kişilerin ayrı ayrı iradelerinin, muhteşem bir uyumla bir araya getirilmesi, bir üst tanzimi gerekli kılmaktadır. Tek kaynaklı olmayan farklı oluşumlar ya da gelişimlerin birbiriyle uyumlu olabilmesinin mümkün olmadığı düşünülürse, kâinat gibi mükemmel bir organizasyonun ayrı alanlardaki farklı gelişimlerin birleşimiyle oluşabilmesinin de mümkün olmayacağı açıkça ortaya çıkacaktır. Muhteşem bir ahengin varlık lisaniyla ve kainat orkestrası tarzında icrası, bir orkestra yöneticisi olmaksızın icra edilemez. O halde hiçbir teknolojik ürün, tek insanın bilgi ve iradesinin kullanılmasından kaynaklanmamaktadır. İnsanlık tarihinde hiçbir insan, -dahiler de dahil olmak üzere- herhangi bir teknolojik ürünün bütününe kuşatabilecek bilgi ve beceriye sahip olmamıştır. Mesela, bir cep telefonu veya bilgisayarı baştan sona bütün detayları ile bilen ve bu bilgisi ile her detayını yapıp baştan sona imal edebilecek hiçbir şahıs yoktur. Garip bir organizasyonla, akıl almaz bağlantılarla, sanki her şeyin gerisinde işleyen gizli bir el varmış gibi, bütünü tamamlayan ayrı ayrı parçalar bir araya getirilir. Biri elektriği keşfetmiştir, biri dijital sistemlerle çalışan devreleri, mikroçipleri oluşturmuştur, biri fiberoptik kabloları, bir diğeri elektromanyetik dalgaları bulmuş ve bunların ihtiyaca göre bir araya getirilmesi ile teknoloji ağacının meyveleri oluşmuştur. Arz-talep etkileşimlerinden kaynaklanan ve fitri bir süreç içinde gerçekleşiyor gibi gözlenen bu durumu, varlığın iç dinamiklerine vermekle de izah mümkün görünmemektedir. Eşyanın bütününde ve küçük alanlarda muhteşem bir organizasyon, her safhada hissedilmektedir. Organizasyonun mükemmelliği ise, bütünde çok belirgin hissedilip, sebep ve sonuç bağlantıları daha zayıflamaktadır.

BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ İLE MEDENİYET ALGISI

Yerel bakışların ya da kartezyen tariflerin yanında bütüncül ya da holistik bakış ile bütüne bakmak, varlığı daha sağlıklı anlamamıza imkan sağlayacaktır. “Evet, sırr-ı vahdetle kâinatın kemâlâtı tahakkuk eder. Ve mevcudatın ulvî vazifeleri anlaşılır. Ve mahlûkatın netice-i hilkatleri takarrur eder. Ve masnuatın kıymetleri bilinir. Ve bu âlemdeki makasid-î İlâhiyye vücud bulur. Ve zihayat ve zıhuurların hikmet-i hilkatları ve sırr-ı icadları tezahür eder. Ve bu dehşet-engiz tahavvülât içinde kakhârâne fırtınaların hiddetli, ekşi simaları arkasında rahmetin ve hikmetin güler, güzel yüzleri görünür. Ve fenâ ve zevalde kaybolan mevcudatın neticeleri ve hüviyetleri ve mahiyetleri ve ruhları ve tesbihatları gibi çok vücudları kendilerine bedel âlem-i şehadette bırakıp sonra gittikleri bilinir. Ve kâinat baştan başa gayet mânidar bir kitab-ı Samedânî ve mevcudat ferşten arşa kadar gayet mucizane bir mecmua-i mektubat-ı Sübhaniye ve mahlûkatın bütün taifeleri gayet muntazam ve muhteşem bir ordu-yu Rabbânî ve masnuatın bütün kabileleri mikroptan, karıncadan tâ gergedana, tâ kartallara, tâ seyyârâta kadar Sultan-ı Ezelinin gayet vazifeperver memurları olduğu bilinmesi ve her şey, aynadarlık ve intisap cihetiyle binler derece kıymet-i şahsiyesinden daha yüksek kıymet almaları ve ‘Seyl-i mevcudat ve kafil-i mahlûkat nereden geliyor ve nereye gidecek ve niçin gelmişler ve ne yapıyorlar?’ diye halledilmeyen tılsımlı suallerin mânâları ona inkişaf etmesi, ancak ve ancak sırr-ı tevhid ile dir. Yoksa, kâinatın bu mezkur yüksek kemâlâtı sönecek ve o ulvî ve

Muhteşem bir ahengin varlık lisaniyla ve kainat orkestrası tarzında icrası, bir orkestra yöneticisi olmaksızın icra edilemez. O halde hiçbir teknolojik ürün, tek insanın bilgi ve iradesinin kullanılmasından kaynaklanmamaktadır. İnsanlık tarihinde hiçbir insan, -dahiler de dahil olmak üzere- herhangi bir teknolojik ürünün bütününe kuşatabilecek bilgi ve beceriye sahip olmamıştır.

Topraktan minerallerin bir araya getirilerek harika yaprakları netice vermesi, fitri bir süreç olarak gözlenip İlahi kudretle daha rahat irtibatlandırılırken, aynı minarellerin bir otomobilin, bir uçağın ya da uzay mekiklerinin kaportası haline dönüşümü yalnızca insan, bilim ve teknoloji ile irtibatlı olarak algılanacaktır. Oysa ağacın içindeki yapraklara su taşıyan kanallar ile yeryüzünün pek çok yerine yayılmış uçaklar, otomobiller ve gemilere petrol taşıyan kanallar arasında garip bir benzerlik vardır.

kudsi hakikatleri zıtlarına inkılâp edecek.”³

Bediüzzaman'ın vurguladığı bu hale en fazla maruz kalan unsurlar, teknolojik ürünler ve medeniyet olarak önümüze çıkmaktadır. Bunların ortaya çıkışının yalnızca “iktiran” ile yakınında bulunan sebeplerle irtibatlandırılması “ayinedarlık ve intisap ciheti”ni gölgelemektedir. Bugün insanlığın refahına hizmet eden teknolojik ürünler bilim, bilimadamı, sanayi, madencilik, emek gibi kavramlarla irtibatlandırılıp İlahi kudretle bağlantıları çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bu, kendini inançlı olarak tanımlayan fertler için de karşımıza çıkan bir problemdir. Bu problemin çözümü ise bütüncül bakış ya da tevhidi nazar ile olmalıdır. Bu, eşyanın kesretinden çıkıp onun içinde boğulmamaya bir vesiledir. Mesela, cep telefonu ile üretici firma ve elektronikçilerin geldiği akıl olmaz nokta akla gelirken, kainatta yaratılan ilk ortam ve ardından yaşanan birbirini tamamlayıcı silsilelerin sonucu ve ürünü olan bir cep telefonu kavramını da nazara almak gereklidir. Aksi takdirde muhteşem bir varlık ağacı olan kainatın cep telefonu şeklindeki meyvesinin yalnızca ağacın bir veya iki dalı ile irtibatı algılanacak, hem havada kalacak hem de bu muhteşem ağacı görebilme şansı kalmayacaktır.

Topraktan minerallerin bir araya getirilerek harika yaprakları netice vermesi, fitri bir süreç olarak gözlenip İlahi kudretle daha rahat irtibatlandırılırken, aynı minarellerin bir otomobilin, bir uçağın ya da uzay mekiklerinin kaportası haline dönüşümü yalnızca insan, bilim ve teknoloji ile irtibatlı olarak algılanacaktır. Oysa ağacın içindeki yapraklara su taşıyan kanallar ile yeryüzünün pek çok yerine yayılmış uçaklar, otomobiller ve gemilere petrol taşıyan kanallar arasında garip bir benzerlik vardır. Toprak ve yeryüzü arasında işleyen bir el, kimi zaman topraktan rengarenk yaprakları dokurken, kimi zaman renk renk otomobil kaportaları dokur. Küçük yumurtalardan sinekler ve kelebekler imal ederken fabrikalarda uçaklar ve uzay mekikleri üretir. Bunların hepsinin hesabı da varlığın başlangıcında, belki ilk atomda yapılmış olmalıdır. Sinek uçak arasındaki oluşum farkı, araya irade sahibi olan insanların girmiş olmasıdır. Oysa insanlar da ayrı işleyişin ürünü tek hücreden trilyonlarca hücre haline dönüştürülmüş ve hayatı kainatın genel işleyişi içinde dönen çarklara bağlı olarak yürütülen bir varlıktır. Beyninin ve bedeninin işleyişi tamamen kendi kontrolünün dışında, istekleri ve talepleri külli bir irade tarafından değerlendirildikten sonra fiilleri şekillenen bir varlıktır. Her bir fiilinde işleyen çok komplike mekanizmaların pek çoğunu henüz bilmemektedir. Üstelik zerreler düzeyinde bakıldığında en küçük fiili bütün kainatla ve kainatın başlangıçtan bugüne geçirdiği bütün sayfalar ile alakadardır.

Tüm bunlar göz önünde alındığında, çiçeklerin, böceklerin, gezegenlerin yaratılması kadar teknoloji ve medeniyetin yaratılması da İlahi bir kudretin eseri olmalıdır. Bir roketin muhteşem bir nizam içinde uzaya hareketi, bir gülün açısından “bir kitab-ı Samedani” “bir mecmua-i mektubat-ı Sübhaniye” olmak yönüyle daha geri kalmaz. Kanımızda dolaşan eritrositler kadar otobandaki turlar ve kamyonlar da Rahmani bir tecelliye işaret ederler. Vücudumuzun savunmasında rol alan lökositler kadar modern silahlarla donanmış ordular da Celal ve Kahhar'a işaret ederler.

Kısacası, medeniyet ve teknoloji, kainatın bütün zerrecelerini ve tamamını yaratan kudret-i İlahiye'nin eseridir ve O'na, O'nun isimlerinin güzelliklerine

işaret eden unsurlardır. Evinizdeki televizyona bu nazarla baktığınızda Rabb-i Rahim'i size anlatan munis bir alet olur. İçindekileri değil, televizyonun lisan-ı halini dinlemek gereklidir. Bu, bir tür bakış açısı ve medeniyet zemini oluşturacaktır.

YENİ DÜNYA DÜZENİ VE MEDENİYET

Medeniyetlerin sınırları ile coğrafi sınırların günümüz dünyasında suni kaldığı noktası gerçekten üzerinde durulması gereken bir durum. Aslında coğrafi sınırların ötesine geçen bir yeni dünya düzeni ve medeniyet tanımı, her yönü ile İslam coğrafyasının dünya genelinde kabulüne olumlu bir zemin hazırlayacaktır. Bu yaklaşım, Kur'an medeniyetinin dünya genelinde kabulüne bir basamak olabilir.

Ferdin hayat serüveni sırasında tanımlamaya çalıştığı benlik, sosyal düzene topluluk kimliği şeklinde yansıyor. Irklar, kültürler, coğrafi farklılıklar birer sosyal benlik alanları şeklinde önümüze çıkıyor. Farklılaşma, yaşadığımız âlemin fitri bir sürecidir. Vücut bulan her şeyde bir farklılaşma ve kimlik oluşturma süreci gözlenmektedir. Bu canlı ve cansız bütün varlıklarda konumuyla bağlantılı bir şekilde hep vardır. Bütün varlıklar, fitri olarak bu farklılaşma sürecinin ardından bütünleşme ve organizasyon süreci yaşarlar.

Mülk boyutunda, kainatın yaratılışı, gezegenler ve yıldızlarla galaksilerin oluşumu, dünyanın oluşumu ve dünyadaki bütün canlı bedenlerin vücuda gelmesi hep farklılaşmayı takip eden bütünleşmeler ve organize oluşlar şeklinde yaratılmaktadır. Dünya coğrafyasını oluşturan farklı ırklar, kültürler, millî kimlikler, coğrafyalar ve dinler bu farklılaşma sürecinin sosyal hayata yansması olmalıdır. Aynı şekilde bu günlerde dünya gündeminin başlarında yer alan Avrupa Birliği ve küreselleşme gibi olaylar, sosyal hayatta artık farklılaşma sürecinin, yerini organize olma ve bütünleşme sürecine bıraktığının işaretleri olmalıdır.

Farklılaşma, aslında bir tür kimlik oluşturmadır. Kimliğini sağlam bir şekilde oluşturmuş ve özgüven kazanmış fertler, diyalog ve bütünleşmeye karşı olmayan, hatta bilakis taraftar olan bir tavır sergilerken, kimliğini netleştiremeyen her unsur, diyaloglara kapalı, muhafazacı ve marjinalleşme eğiliminde bir tavır ortaya koyar. Diğer unsurlarla bir araya gelince kendi kimliğinin zarar göreceği veya kaybolacağı endişesi ile içe kapanmış ve kendi içinde tanımlanmış bir kimlik oluşturma eğilimindedir. Bu halin psikodinamik alt yapısında güvensizlik, kendinden emin olamama, benliğini zayıf görme gibi haller yatıyor olmalıdır. Oysa iyi tanımlanmış kimlikler, bir bütünün ve organizasyonun parçası olmaya aday ve kendi kimlikleri ile bütünün içinde yer alabilecek kadar kimliklerini netleştirmiş, kaybolma, bütün içinde yok olma endişesi taşımayan bir haldedirler. Kısacası, kimliğini iyi ve sağlıklı tanımlamış her unsur, artık diyalog ve bütünleşme şeklindeki fitri sürece adaydır. Bundan sonra, kaybolma ve yok olma endişeleri ile kendi alanını iyice belirginleştiren ve içe kapanan bir sürece girme ihtiyacı hissetmeyen sağlam bir benlik oluşturmamanın verdiği emniyet hali vardır.

Dünya açısından düşünüldüğünde de artık bütünlük ve organize olma zamanının geldiği hissedilmektedir. Aslında yeryüzünde yaşayan her ferdin aradığı şey huzur, mutluluk, barış ve refah içinde bir dünya. Bu, Amerika'da, Afrika'da, Asya'da ve dünyanın her yerinde yaşayan fertlerin ortak arayışı. İnsanlık tarihi, "Sadece ben mutlu ve huzur içinde olayım" anlayışının beklenen

Kısacası, kimliğini iyi ve sağlıklı tanımlamış her unsur, artık diyalog ve bütünleşme şeklindeki fitri sürece adaydır. Bundan sonra, kaybolma ve yok olma endişeleri ile kendi alanını iyice belirginleştiren ve içe kapanan bir sürece girme ihtiyacı hissetmeyen sağlam bir benlik oluşturmamanın verdiği emniyet hali vardır.

Dünya genelini nazara almadan sadece kendi refahınızı düşünmenin çözüm olmadığını, yaşanan olaylar açık bir şekilde ortaya koyuyor. Sistem ve dünya düzeni, bir bütün olarak ele alınmadığında ve bütünü nazara alan çözümler geliştirilmediğinde sıkıntılar tamamen ortadan kalkmıyor. Sistemin ve düzenin bütünlüğü içinde bir kısmın problemleri diğer kısmı da etkiliyor.

sonuçları doğurmadığını ve bir ferдин mutluluğunun dünya genelindeki mutlulukla çok ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya genelini nazara almayan yaklaşımlar çözüm getiremeyecek, menfaat çatışmalarını ve savaşları engellemeyecektir.

Dünya genelini nazara almadan sadece kendi refahınızı düşünmenin çözüm olmadığını, yaşanan olaylar açık bir şekilde ortaya koyuyor. Sistem ve dünya düzeni, bir bütün olarak ele alınmadığında ve bütünü nazara alan çözümler geliştirilmediğinde sıkıntılar tamamen ortadan kalkmıyor. Sistemin ve düzenin bütünlüğü içinde bir kısmın problemleri diğer kısmı da etkiliyor. Yaratılış gereği var olan bütün unsurlarda bir bedenleşme eğilimi ve beden olma istidadı hep gözleniyor. Bu da var olan her şeye kendi alanını tanımlamakla birlikte bir vücudun azası olma özelliğini yüklüyor. Şu dönemde yaşanan sıkıntıların temel kaynağında ise her azanın kendini bütünden ve vücuttan bağımsız şekilde tanımlama gayretleri olmalı.

Fert olarak ya da millet olarak mutluluğu gerçekten istiyorsanız dünya genelinin mutluluğunu hedeflemelisiniz. Benliğinizi ve ırk anlayışınızı bir yana bırakıp insanlık tanımı ile yeryüzünün bütünü ile ortak bir kimlik oluşturmalısınız. Bunun zemini kulluk olmalı. Daha da ötesi kainatın geneli ile yaratılmışlar, yani mahlukat anlamında ortak bir tanım ile bütünlüğü hissetmeli, içinde bulunduğunuz bütün tanım alanlarının her birinin bütünden parçalar olduğunu düşünmeli, benliğinizi ve etnik kimliğinizi bu bütünlükten bağımsız olarak tanımladığınızda hem kendinize, hem de bütüne zarar vereceğinizi unutmamalısınız.

İçinde bulunduğumuz zaman diliminde ve dünyanın geldiği şartlar içinde, bütüncül (tevhit nazarı ile), her şeyin yaratıcısı irtibatının algılanır olduğu (mana-i harfi ile ortaya konan) bir varlık tarifine ihtiyaç çok şiddetlenmiştir. Bu varlık algısı ve tarifi içinde ele alınan medeniyet tanımı da gerek fertte ifade ettiği anlam, gerekse insanlığın ortak kavram dünyasında yansımaları açısından çok olumlu sonuçlara vesile olacak gibidir. Bu, fizikçilerin rüyası olan ve Einstein'ın uğrunda ömrünü feda ettiği "Her Şeyin Teorisi" arayışının sosyal bilimlerdeki bir karşılığı gibidir.



Özet

Medeniyetin kaynağı ile ilgili genel felsefi yaklaşımlar daha çok olayın mülk yönü ya da maddi alemle ilgili bağlantılarını ortaya koyarken, gelişimindeki arka plan çoğunlukla fark edilmemektedir. Medeniyetlerin ortaya çıkış sürecinde sebep sonuç bağlantıları ile birlikte varlığın başlangıcından itibaren devam eden bütünün gözetildiği üst düzey kontrol diyebileceğimiz İlahi kontrol de nazara alınmalıdır. Varlık ve yaratıcı bağlantısından uzak bir varlık algısı; bilimin, eşyanın hakikatinden uzaklaşması sonucunu doğurmaktadır. Bu çalışmada tevhit nazarı ile şekillenen bir medeniyet tanımının imkanları araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Medeniyet, Kuran medeniyeti, mana-i harfi, tevhid, küllileşme

Abstract

While the general philosophical approaches to the source of civilization try to identify the connections concerning its material side, the background underlying its development is often disregarded. While considering the appearance process of civilizations, alongside the cause-effect relations, also the divine control which we can define as the overall superordinate supervision prevailing from the beginning of existence must be taken into account. A perception of existence isolated from existence-Creator connection will cause the science to get away from the reality of things. This study will search for a possible definition of a civilization formed within a unitary outlook.

Key Words

Civilization, Quranic civilization, indicative meaning, unity, generalization

